

## **A1.α**

1-Λ

2-Λ

3-Σ

## **A1.β**

α-1

β-3

## **B1.**

Σε αυτή την ενότητα ο Αριστοτέλης επιχειρεί να δώσει τον πρώτο ορισμό της έννοιας <<πόλις>> στα Πολιτικά. Η <<πόλις>>, λοιπόν, είναι μια μορφή ανώτερης κοινωνικής συνύπαρξης (<<ή πασών κυριωτάτη>>), που εμπεριέχει όλες τις άλλες (<<πάσας περιέχουσα τάς άλλας>>), και αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά (<<του κυριωτάτου πάντων>>). Είναι δε <<η κοινωνία η πολιτική>>. Στον ορισμό αυτό μπορούμε να διακρίνουμε το προσεχές γένος (genus proximum) της έννοιας <<πόλις>> και την ειδοποιό διαφορά της (specifica differentia). Συγκεκριμένα, το προσεχές της γένος, δηλαδή η ευρύτερη κατηγορία στην οποία εντάσσεται η έννοια, είναι ο όρος <<κοινωνία>> (<<κοινωνίαν τινά ουσαν>>), ενώ η ειδοποιός διαφορά της, δηλαδή το ιδιαίτερο εκείνο γνώρισμα που διαφοροποιεί την έννοια του γένους από τις όμοιές της έννοιες, ώστε να προκύψει η οριστέα, είναι το αγαθό στο οποίο αποβλέπει. Ειδικότερα, το αγαθό στο οποίο αποβλέπει, που είναι η ευδαιμονία των πολιτών, είναι το ανώτερο από όλα τα αγαθά των άλλων κοινωνιών και μ' αυτό η «πόλις» επιδιώκει το συμφέρον του συνόλου των πολιτών. Αντίθετα, οι άλλες μορφές κοινωνίας επιδιώκουν επιμέρους αγαθά για το συμφέρον των μελών τους. Άρα, η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στις άλλες μορφές συμβίωσης και στην πόλη είναι ποιοτική (κυριωτάτη), ποσοτική (περιέχουσα) και ανώτερου σκοπού, καθώς ο υπέρτατος σκοπός της πόλης υπερβαίνει τους επιμέρους σκοπούς των μορίων(υποσυνόλων) της κοινωνίας. Ο Αριστοτέλης επισφραγίζει τον ορισμό της έννοιας «πόλις» με τον χαρακτηρισμό πολιτική κοινωνία, δηλαδή την οργανωμένη πολιτειακά κοινωνία η οποία έχει αυτάρκεια, αυτονομία, ελευθερία, θεσμούς και πολίτευμα. Αφορά, λοιπόν, η πόλη τη γνωστή για τον αρχαίο ελληνικό κόσμο πόλη – κράτος, όπως επικράτησε να αποδίδεται σήμερα ο όρος.

Για το Αριστοτέλη ο όρος ευδαιμονία έχει από τη μια ηθικό περιεχόμενο και αφορά τον άνθρωπο ως άτομο και από την άλλη είναι και ο προορισμός της πόλης, που αφορά τον άνθρωπο ως πολίτη. Ο άνθρωπος, δηλαδή, θα κατακτήσει με τις ηθικές ενέργειες του τόσο την ατομική ευδαιμονία όσο και την ευδαιμονία μέσα στο πλαίσιο της πόλης συνυπάρχοντας αρμονικά με τους άλλους πολίτες και ενεργώντας ως πολίτης. Υπό την έννοια αυτή, οι πράξεις του είναι πολιτικές πράξεις, καθώς ενεργεί ως μέλος της πολιτικής κοινωνίας, και έχουν πολιτικές συνέπειες, εφόσον οδηγούν στην ευδαιμονία του πολιτικού

συνόλου. Η άποψη αυτή διατυπώνεται ξεκάθαρα από τον ίδιο τον Αριστοτέλη στο έβδομο βιβλίο των Πολιτικών του, όπου αναφέρει ότι η ευδαιμονία του κάθε ανθρώπου ξεχωριστά συναρτάται με την ευδαιμονία της πόλης. Έτσι, επιβεβαιώνεται η άποψη ότι η ηθική φιλοσοφία είναι μέρος της πολιτικής φιλοσοφίας.

Απαραίτητα θεωρούνται τα σχόλια του σχολικού εγχειριδίου:

πόλις: είναι η τελειότερη μορφή κοινωνικής συμβίωσης. Περιλαμβάνει ατελέστερα κοινωνικά μορφώματα, όπως η οικογένεια, η φυλετική συγγένεια και σχέση, το χωριό, μια συντεχνία κ.ά. Η πόλις δεν είναι απλώς μια ανταλλακτική κοινωνία που διασφαλίζει την επιβίωση των μελών της, αλλά εκείνη η οργανωμένη και αρθρωμένη κοινωνία που διασφαλίζει τις προϋποθέσεις για την πλήρη ανάπτυξη όλων των δυνατοτήτων του ανθρώπου. Ύψιστος σκοπός της ύπαρξής της είναι το κοινό αγαθό, η συλλογική και ατομική ευτυχία των μελών της.

άγαθόν: Το άγαθόν για τον Αριστοτέλη δεν είναι ένα και μοναδικό· είναι κατά περίπτωση διαφορετικό. Άλλες ανάγκες έχει ένας υγιής άνθρωπος και άλλες ένας ασθενής· μια τροφή μπορεί να είναι καλή για ένα ζώο και βλαβερή για ένα άλλο. Επίσης, η έννοια του αγαθοῦ είναι πολυσήμαντη· αγαθό μπορεί είναι κάτι σύμφωνο με την αρετή αλλά και κάτι ωφέλιμο ή ευχάριστο. Το άγαθόν, ακόμη, μπορεί να είναι όντως αγαθό ή απλώς να εκλαμβάνεται ως τέτοιο. Οπωσδήποτε, το αριστοτελικό άγαθόν δεν είναι μια καθολική και χωριστή από τον κόσμο ουσία, όπως φαίνεται να πίστευε ο Πλάτων. Το άγαθόν, σε όλες τις εκδοχές του, αποτελεί για τον άνθρωπο και την κοινωνία άμεσο ή απώτερο στόχο. Το τονίζει ο φιλόσοφος στις πρώτες του φράσεις στα Ἠθικά Νικομάχεια 1094a1-3: Πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξις τε καὶ προαίρεσις, ἀγαθοῦ τινὸς ἐφίεσθαι δοκεῖ· διὸ καλῶς ἀπεφῆναντο τὰγαθόν, οὗ πάντ' ἐφίεται [: Κάθε τεχνική δεξιότητα και κάθε γνωστική δραστηριότητα, παρόμοια και κάθε πράξη και κάθε διαδικασία επιλογής και προτίμησης έχει για στόχο της –κατά την παραδοχή όλων– κάποιο αγαθό. Σωστά, επομένως, είπαν για το αγαθό πως είναι αυτό που αποτελεί τον στόχο όλων των πραγμάτων].

κώμη: μια μικρή κοινότητα ανθρώπων, π.χ. ένα χωριό. Η οίκια και η κώμη αποτελούν ατελείς μορφές ανθρώπινης κοινωνίας, γιατί δεν μπορούν να εξασφαλίσουν στα μέλη τους την πληρότητα των σχέσεων και την ολοκλήρωση της κοινωνικής φύσης του ανθρώπου. Η οίκια περιλαμβάνει, κατά τον Αριστοτέλη, μόνο τη συζυγική σχέση άνδρα-γυναίκας, τη σχέση πατέρα-τέκνων και τη σχέση δεσπότη-δούλου. Η κώμη διευρύνει αυτόν τον κύκλο ικανοποιώντας κάποιες περαιτέρω ανάγκες, πρωταρχικά οικονομικές. Έτσι, οίκια και κώμη διασφαλίζουν τη ζωή (ζῆν), δεν μπορούν όμως να παράσχουν την καλή ζωή (εὖ ζῆν), την αυτάρκεια δηλαδή και την ευτυχία. Αυτό, όπως είδαμε, είναι έργο της πόλεως.

εὖ ζῆν: Απαραίτητες προϋποθέσεις της καλής κοινωνικής ζωής ο Αριστοτέλης (Πολιτικά 1325b13 κ.ε.) απαριθμεί τις εξής: α) επάρκεια τροφής, β) ποικιλία τεχνών και τεχνιτών, γ) επαρκής οπλισμός, δ) οικονομική ευπορία, ε) θρησκευτικοί θεσμοί, στ) θεσμοί δικαιοσύνης. Αυτό το τελευταίο χαρακτηριστικό της πόλης θεωρείται από τον φιλόσοφο και το πιο σημαντικό.

αυτάρκεια: Η αυτάρκεια αποτελεί θεμελιώδες γνώρισμα της πόλεως και πρωταρχική επιδίωξή της. Με αυτήν δηλώνεται η επάρκεια των αγαθών που είναι απαραίτητα για την απόκτηση και διατήρηση της συλλογικής ευτυχίας (εὐδαιμονίας). Πρόκειται για αγαθά εξωτερικά (υλικά), σωματικά και ψυχικά. Η αυτάρκεια μιας πόλης εξαρτάται α) από τη γεωγραφική της θέση, ώστε να εξασφαλίζονται υλικά αγαθά, β) από το έμψυχο, ανθρώπινο

δυναμικό που διασφαλίζει την άμυνα της πόλης-κράτους και γ) από το σύστημα χρηστής διοίκησης και απονομής δικαιοσύνης, που εγγυάται την εσωτερική συνοχή της πόλης.

## **B2.**

Ο Αριστοτέλης, προκειμένου να αποδείξει τη μεγάλη αξία της συνεισφοράς του πλήθους έναντι της συνεισφοράς των ολίγων και αρίστων, χρησιμοποιεί ένα παράδειγμα αντλημένο από το χώρο της μυθολογίας. Περιγράφει ένα υπερφυσικό ον με πολλά χέρια , πολλά πόδια και με πολλές αισθήσεις , και με ανάλογη αρετή και εξυπνάδα. Η εικόνα αυτή παραπέμπει στα τερατόμορφα πλάσματα με τα πολλά χέρια και πόδια, όπως είναι οι Ερινύες, οι Εκατόγχειρες και ο Κέρβερος. Κατά αναλογία, λοιπόν, με αυτά τα πλάσματα , και το πλήθος μοιάζει με έναν άνθρωπο με πολλά χέρια και πόδια, με πολλαπλάσια επομένως δύναμη και με συσσωρευμένη αρετή και εξυπνάδα.

Ο Ανώνυμος Ιαμβλίκου αναφερόμενος στον τρόπο άσκησης της εξουσίας παρουσιάζει έναν φανταστικό «Υπεράνθρωπο» . Είναι ένα ον που εκ γενετής είναι άτρωτο , ανέγγιχτο από ασθένειες, δεινά και συμφορές, πολύ δυνατό, με υπερφυσικές σωματικές και ψυχικές δυνάμεις. Είναι βέβαιο ότι ένας τέτοιος άνθρωπος θα υπερτερούσε σε σχέση με οποιονδήποτε άλλον και θα βρισκόταν σε πλεονεκτικότερη θέση από όλους. Ο συγγραφέας αναφέρει ότι μια τέτοια υπερφυσική οντότητα θα είχε τη δυνατότητα να υπερβαίνει ακόμα και τον νόμο χωρίς να υφίσταται συνέπεια για την παραβατική του συμπεριφορά.

Όμως, επισημαίνει ο Ανώνυμος Ιαμβλίκου αυτή η άποψη για τις ιδιότητες και τα γνωρίσματα αυτού του Υπερανθρώπου δεν είναι σωστή. Αν πράγματι, κάποτε δημιουργούνταν ένα τέτοιο ον, όσο απίστευτο και αν φαντάζει, θα επιβίωνε μόνο αν υπάκουε στο νόμο και την δικαιοσύνη . Οι αλλόκοτες δυνάμεις του θα ήταν ωφέλιμες και χρήσιμες μόνο αν ενισχύονταν από τον νόμιμο και το δίκαιο και συμπορεύονταν με αυτά.

Διαφορετικά δεν θα είχε την δυνατότητα της ύπαρξης και επιβίωσης , καθώς οι υπόλοιποι θα συσπειρώνονταν και θα εναντιώνονταν σε μια τέτοια μορφή Υπερανθρώπου. Γιατί οι υπόλοιποι , καθώς θα διέθεταν καλή διοίκηση και αριθμητική υπεροχή, θα τον υπερέβαιναν και θα τον «νικούσαν» είτε χρησιμοποιώντας την ικανότητα και την επιδεξιότητά τους είτε «οπλισμένοι» με τη δύναμή τους.

## **B3.**

οπτική – όρῳμεν

σύσταση – συνεστηκυῖαν

λάθος – ἀλήθειαν

δοχείο – ἐνδέχεται

ποδήλατο – πολύποδα

#### **B4.**

1-β

2-β

3-α

4-α

5-β

#### **Γ1.**

Σωκράτη, όλα τα φυτά φοβάμαι ότι διέπονται από τον ίδιο τρόπο, και αυτά που φυτρώνουν από τη γη και τα άλλα ζώα και ο άνθρωπος και βέβαια στα φυτά εμείς έχουμε αυτό πάρα πολύ εύκολο, όσοι καλλιεργούμε τη γη, δηλαδή να προετοιμάσουμε όλα αυτά πριν το φύτεμα και το ίδιο το φύτεμα. Όταν όμως αυτό που φυτεύτηκε έχει ζωή, μαζί με αυτό η θεραπεία του βλασταριού γίνεται και πολλή και δύσκολη και επίπονη. Έτσι φαίνεται να έχει και αυτό που αφορά στους ανθρώπους. Από τις δικές μου υποθέσεις συμπεραίνω και για τα άλλα. Δηλαδή και το μέγλωμα αυτού εδώ του γιού μου, είτε πρέπει να το ονομάζω αυτό φύτεμα είτε παιδοποιία, έχει γίνει το πιο εύκολο από όλα, ενώ η ανατροφή δύσκολη και συνεχώς φοβάμαι για αυτόν.

#### **Γ2.**

Στο απόσπασμα επισημαίνεται η έντονη επιθυμία του Θεάγη να φοιτήσει κοντά σε κάποιον σοφιστή προκειμένου να γίνει σοφός. Πιο συγκεκριμένα, ο Θεάγης λόγω της συναναστροφής του με κάποιους συνομηλίκους του (« των ηλικιωτων τινες αυτου και δημοτων ,εις το άστου») έχει επηρεαστεί αρνητικά από αυτούς (« διαταράττουσιν αυτόν») με την επιμονή τους σε λόγια που έχουν ακούσει και τα έχουν υιοθετήσει χωρίς κριτική σκέψη. Μάλιστα αξιώνει να επιμεληθεί ο πατέρας του γι' αυτό και του ζητά να βρει χρήματα για να μισθώσει κάποιον σοφιστή προκειμένου να τον κάνει σοφό. Αυτή η θέληση του έχει προκαλέσει την ανησυχία του πατέρα του, Δημόδοκου, καθώς πιστεύει ότι οι σοφιστές διαταράσσουν τους νέους και τους προκαλούν προβλήματα.

#### **Γ3**

ἔχειν: σχέες

ῥᾶστον: ῥαδίως, ῥᾶον

ἀγεννής: ἀγεννοῖς

ἐπιθυμεῖ: ἐπιθυμεῖν

τὸ ἄστου: τὰ ἄσθη

καταβαίνοντες: καταβησόμενοι

πάλαι: παλαιότερον

ἐπιμεληθῆναι: ἐπιμεληθέντων

ὅστις: οἷτινες

Γ4.α.

τὸν αὐτόν: επιθετικός προσδιορισμός στο «τρόπον»

τοῦτο: υποκείμενο στο «γίνεται»

ὀνομάζειν: υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα «δεῖ», τελικό απαρέμφατο

πάντων: γενική διαιρετική στο ῥάστη

εἰς τὸ ἄστυ: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει κίνηση σε τόπο ,προσδιορίζει τη μετοχή «καταβαίνοντες»

μοι: Ἐμμεσο αντικείμενο στο ρήμα «παρέχει»

σοφόν: κατηγορούμενο στο αντικείμενο του ρήματος «αὐτόν»

#### **Γ4.β**

Δημόδοκος ἔλεγε ὅτι ἡ δὲ τότε παροῦσα ἐπιθυμία τούτῳ πάνυ αὐτόν φοβοῖ.

**Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΝΟΔΟΣ :**

ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΒΟΥΡΤΣΗ ΖΩΗ

ΛΕΝΤΖΙΟΥ ΕΛΕΝΗ

ΛΟΥΤΑ ΓΙΟΡΕΝΑ

ΣΑΡΓΕΝΤΗ ΣΟΦΙΑ

ΣΕΦΕΡΛΗ ΓΙΑΝΝΑ